

ტრანსნაციონალური საფრთხის არსი და მისი თეორიულ-კონცეპტუალური აღქმა

თანამედროვე მსოფლიოში არსებული გეოპოლიტიკური ვითარება მწვავე ისტორიული, ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური წინააღმდეგობებით გამოწვეული ძლიერი დამბულობით ხასიათდება.

არსებული რთული პოლიტიკური ვითარება ძლიერ გავლენას ახდენს ქვეყნების საგარეო და საშინაო პოლიტიკაზე. თითოეული სახელმწიფო ცდილობს დაიცვას თავისი ინტერესები და მოსახლეობის უსაფრთხოება და დამოუკიდებლობა. ამ მიზნების შესასრულებლად მთავრობები აყალიბებენ ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიას სახელმწიფოს უსაფრთხოების მიზნით.

თუმცა, ერთი სახელმწიფოს მიერ მიღებულმა ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიამ შეიძლება გამოიწვიოს კონფლიქტი მეორე სახელმწიფოსთან. ამის მიზეზი შეიძლება იყოს ის, რომ ამ ქვეყნების სტრატეგიებმა შეიძლება გავლენა მოახდინოს მეორე მხარის ინტერესებზე, ან ეწინააღმდეგებოდეს. ნებისმიერ ქვეყანას შეუძლია ამ მდგომარეობაში აღმოჩნდეს.

აქედან გამომდინარე, საერთაშორისო საფრთხეებთან ბრძოლისათვის ეფექტურ მექანიზმს წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციები, რომლებიც, თავის მხრივ, არეგულირებენ საკუთარ უსაფრთხოებაზე ზრუნვისას სხვა ქვეყნის უსაფრთხოებაზე ზემოქმედების დონეებს.

წინამდებარე სტატიის საკვლევ თემას წარმოადგენს საერთაშორისო ორგანიზაციების წინაშე მდგარი ტრანსნაციონალური საფრთხეების არსის გააზრება და მასთან ბრძოლის თანამედროვე მექანიზმების გაანალიზება.

საკვანძო სიტყვები: ტრანსნაციონალური საფრთხეები, უსაფრთხოება, მშვიდობა, თანამედროვე პოლიტიკური მოვლენები, საერთაშორისო ორგანიზაციები.

მართალია, „ცივი ომის“ დასრულებამ მსოფლიო საზოგადოებას ხანგრძლივი მშვიდობისა და სტაბილურობის შესახებ დიდი იმედები და პოზიტიური მოლოდინები გაუჩინა, მაგრამ XX ს-ის დასასრული და XXI საუკუნის დასაწყისი პოლიტიკური მოვლენების მაღალი დინამიკით, სხვადასხვა რეგიონში დამბულობის ახალი კერების გაჩენითა და მსოფლიოში მიმდინარე

პროცესების განვითარების ცუდი პროგნოზირებადობით დახასიათდა. გეოპოლიტიკური დაპირისპირების, პოლიტიკური, ეკონომიკური, ეთნიკური წინააღმდეგობებისა და ტერიტორიული პრეტენზიების გამწვავების ყველაზე მნიშვნელოვან მიზეზებად იქცა: ნედლეულთა რესურსების შეზღუდულობა, ეკონომიკური სივრცის შევიწროება, ინდუსტრიალიზაცია, ურბანიზაცია, დემო-

გრაფიულ და ეთნოპოლიტიკურ სფეროებში გაზრდილი დამაბულობა და ა.შ.

პოსტკონფრონტაციის პერიოდის ფუნდამენტური განმასხვავებელი არის ის ფაქტორი, რომ მსოფლიოსა და ზესახელმწიფოების ინტერესებისადმი დომინანტური გლობალური საფრთხე დიდი რაოდენობით მცირე, მაგრამ, ამავე დროს, მსოფლიოს ბევრი სახელმწიფოს ინტერესებზე სერიოზული გავლენის მქონე საფრთხეებით შეიცვალა;

ასევე, საგრძნობლად გაიზარდა ეკოლოგიური კატასტროფებისა და განადგურების საფრთხის ალბათობა;

არ არის გამორიცხული ე.წ. ტოტალიტარული რეჟიმებისაგან მომდინარე საფრთხეები, რომელთა ქვევის ლოგიკა მათი ლიდერების რეგიონული ან მსოფლიო ბატონობის პირადი პრეტენზიებით განისაზღვრება, მათ შორის ბირთვული და სხვა სახის მასობრივი განადგურების იარაღის გამოყენების შესაძლებლობითაც კი.

ასევე, სრულად არ არის გამორიცხული სახელმწიფოებს შორის სამხედრო კონფლიქტებისა და საომარი მოქმედებების დაწყება რესურსების ან/და ტერიტორიებისთვის ბრძოლაში ეროვნული ეკონომიკების განადგურება და სახელმწიფოების ნგრევა; ახალგაზრდა დემოკრატიული რეჟიმების დამარცხება; სეპარატისტული კონფლიქტების გაჩენა; შიდა კონფლიქტები რელიგიურ, ეთნიკურ ან ეროვნულ ნიადაგზე; ეთნიკური წმენდა; გენოციდი და ა.შ. [1. 7].

უკანასკნელ პერიოდამდე უსაფრთხოების ყველა პრობლემა ძირითადად სამხედრო უსაფრთხოების უზრუნველყოფამდე იყო დაყვანილი, განსაკუთრებით ბირთვული ომის გაჩაღების შესაძლებლობასთან დაკავშირებით. დღეს წინა პლანზე დგება უსაფრთხოების გამოწვევები, რაც მანამდე ან მეორეხარისხოვან ადგილს იკავებდა და ბირთვული ომის გლობალური საფრთხის ჩრდილში იყო მოქცეული, ან საერთოდ არ

იყო აქტუალური. მიუხედავად იმისა, რომ საფრთხეების ამგვარი ტრანსფორმაციის დამაჩქარებელი მიზეზი ცივი ომის დასასრული იყო, ვფიქრობთ, მიზეზები გაცილებით ღრმად უნდა ვეძიოთ.

საფრთხეების ანალიზი შესაძლებელს ხდის გამოვიტანოთ დასკვნა წარმოშობის წყაროებსა და იმ გზებს შორის, რომლითაც ვლინდება გარე და შიდა საფრთხეების უმეტესობა.

ზოგიერთი მეცნიერი საფრთხეების დაახლოების ძირითად მიზეზად მიიჩნევს გლობალიზაციის მზარდ პროცესებს, რომელთა დამახასიათებელი ნიშნებია:

- კონკრეტული მოქალაქეების ინტერესების რეალიზაციის დამოკიდებულება საკუთარი ქვეყნის ფარგლებს გარეთ, სხვა მთავრობების ან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ მიღებულ ქმედებებსა და გადაწყვეტილებებზე;
- წინააღმდეგობების გამწვავება სახელმწიფოს მიერ საკუთარი სუვერენიტეტის უზრუნველყოფის ტრადიციულ ფუნქციას, ინფორმაციის თავისუფალი ნაკადის იმპერატივებსა და ეროვნული ხელისუფლების დამოკიდებულებას შორის გლობალურ პოლიტიკურ სისტემაში, მსოფლიო ეკონომიკასა და მსოფლიო საზოგადოებაში პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღებისას;
- მსოფლიო პოლიტიკურ პროცესში ეროვნულ სახელმწიფოებთან ერთად ახალი აქტორების - ტრანსნაციონალური ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოებისგან დამოუკიდებლად მოქმედი ძალების გაჩენა;
- სატელეკომუნიკაციო და საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარების წყალობით, ახალი გლობალური, სრულიად პლანეტარული სივრცე-დროის შექმნა - ერთი პლანეტა-

რული ცივილიზაციის სივრცით-დროითი ინფრასტრუქტურა; [2. 167];

- დასავლური საერთაშორისო კულტურის გაჩენა, რომელიც საფრთხეს უქმნის „არადასავლური“ სახელმწიფოების ეროვნულ საფუძვლებსა და ტრადიციულ ღირებულებებს;
- ტრანსნაციონალური პრობლემებისა და საფრთხეების მასშტაბის ზრდა [3. 2-3].

განსხვავებული კონცეფციები ინდივიდის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს უსაფრთხოების შესახებ, ასევე ცალკეულ სოციალურ ჯგუფებში და თავად ჯგუფებს შორის ურთიერთგამომრიცხავი ინტერესების არსებობა, უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ამოცანას მრავალკრიტერიუმიანად აქცევს. ასეთი პრობლემის გადაჭრის ერთ-ერთი გზაა მისი დაფანა ერთ კრიტერიუმად მნიშვნელოვანი ინდიკატორის ხაზგასმისა და დარჩენილი პარამეტრების გარკვეულ საზღვრებში შენარჩუნების გზით.

მნიშვნელოვანი ინდიკატორის განსაზღვრა სხვა არაფერია, თუ არა ტრიადიდან - პიროვნება, საზოგადოება, სახელმწიფო - დაცვის ობიექტის შერჩევა. ცალკეული პირების, ეროვნების, ეთნიკური ჯგუფებისა და ერების დაღუპვის მიზეზები, როგორც წესი, ერთდროულად მრავალი გამოწვევა და საფრთხეა.

ამავდროულად, გარკვეულ პერიოდებში, შესაძლოა ზოგიერთი მათგანი დანარჩენებისგან განსხვავებით შესამჩნევად დაწინაურდეს და შექმნას ერის დაღუპვის წინაპირობები, მაგალითად, სუვერენიტეტის დაკარგვა, საზოგადოების მორალური საფუძვლების განადგურება, ეკონომიკის დაძირვა, შრომისუნარიანი მოსახლეობის რაოდენობის სწრაფი შემცირება და ა.შ. ბუნებრივია, ასეთი სიტუაციები შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოების მხრიდან დიდ ყურადღებას მოითხოვს.

აქედან გამომდინარე, ჩნდება იმის საჭიროება, რომ საფრთხეები განვასხვავოთ ერის არსებობასა და სიცოცხლისუნარიანობაზე მათი გავლენის ხარისხის მიხედვით.

მიზანმიმართული ორიენტაციის ბუნებითა და სუბიექტური ფაქტორის როლით, არახელსაყრელი პირობების წარმოქმნაში შეიძლება განვასხვავოთ შემდეგი პარადიგმა:

➤ **გამოწვევა** - გარემოებათა ერთობლიობა, რომელიც არ არის აუცილებლად საფრთხის შემცველი, მაგრამ, რა თქმა უნდა, მოითხოვს მათზე რეაგირებას;

➤ **რისკი** - თავად სუბიექტის საქმიანობის არასასურველი და არაკეთილისმყოფელი შედეგების მიღების შესაძლებლობა;

➤ **საფრთხე** - საკმაოდ შეგნებული, მაგრამ არაფატალური და ვინმესთვის ზიანის მიყენების ალბათობა, რაც განისაზღვრება ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორების არსებობით, რომლებსაც აქვთ დამაზიანებელი თვისებები [4].

საფრთხის ხარისხი, როგორც წესი, განისაზღვრება მისი წარმოშობის ალბათობით. მაგალითად, შეერთებული შტატების „ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიაში“ დასაბუთებულია ფუნდამენტურად ახალი დებულება „გაურკვევლობაზე“ ფოკუსირების საჭიროებაზე [5. 127].

ტრადიციულად, საფრთხეები იყოფა პოტენციურ და რეალურ (ამჟამინდელ) საფრთხეებად. მათი ასეთი დაყოფა საფრთხის ფორმირების ადრეულ ეტაპზე ზიანის მიყენების შესაძლებლობის პროგნოზირებისა და პრევენციის შესაძლებლობებს იძლევა.

პოტენციური საფრთხე უშუალოდ საფრთხისაგან წარმოიქმნება, ზიანის მიყენების წინაპირობებისა და შესაძლებლობების ფორმირების შედეგად და ასეთი ტიპის საფრთხეები არ საჭიროებს მთავრობის დაუყოვნებლივ მოქმედებას.

რეალური საფრთხე არის საბოლოოდ ფორმირებული მოვლენა, როდესაც ზიანის

მიღებამდე დარჩენილია ერთი ან რამდენიმე ფაქტორის წარმოშობა ან პირობის შექმნა. იგი მიმდინარე მომენტში ეროვნულ ინტერესებზე პირდაპირი ზემოქმედებით ხასიათდება.

რეალური საფრთხის გაჩენისთანავე, უსაფრთხოების სისტემის წინაშე დგება მისი სიმძიმის შესამცირებლად ანდა მისი რეალური საფრთხის კატეგორიიდან პოტენციური საფრთხის კატეგორიაში გადატანის ამოცანა, რაც ეროვნული ინტერესების დაცვის ეფექტური მექანიზმის შექმნით არის შესაძლებელი.

საფრთხის რეალურობის ხარისხს და მისგან დაცვის ზომებს განსაზღვრავენ უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში ჩართული ხელისუფლების შესაბამისი თანამდებობის პირები.

ბოლო წლებში ტრანსნაციონალური უშიშროების საფრთხეები მზარდ შემოთავაზებას იწვევს. ამავდროულად, ჯერ არ არის შემუშავებული ტრანსნაციონალური საფრთხეების რეალობის ხარისხის შეფასების მკაფიო მიდგომები, როგორცაა: ტერორიზმი, ნარკოტრაფიკი, მასობრივი განადგურების იარაღის გავრცელება, იარაღით უკანონო ვაჭრობა, ტრეფიკინგი, ეკოლოგიური კატასტროფები და ა.შ.

ამ საფრთხეების უმეტესობის რეალურობის ხარისხის მკაფიო კრიტერიუმების არარსებობა იწვევს იმას, რომ ხელისუფლების საქმიანობა უჩვეულო სახეს იღებს.

ტრანსნაციონალური საფრთხისგან დაცვის მიზნით მიღებული გადაწყვეტილებები საგანგებო მდგომარეობის დროს ქმედებების მსგავსია, ოღონდ ისინი უკავშირდება არა ტერიტორიებს, არამედ ერის ცხოვრების გარკვეულ ასპექტებს, რომლებიც უკიდურესად სახიფათო გავლენაში ვლინდება.

გარე თავდასხმებისაგან, შპიონაჟისაგან, სახელმწიფო და სოციალურ წყობაზე თავდასხმის მცდელობებისაგან თავდაცვა თანა-

მედროვე პირობებში სრულად აღარ უზრუნველყოფს ეროვნულ უსაფრთხოებას.

გარკვეული საფრთხისგან თავის დასაცავად, თანამედროვე კაცობრიობამ გამოიგონა ახალი, აქამდე არარსებული: მასობრივი ავარიები და კატასტროფები ტრანსპორტში, აფეთქებები ატომურ და ქიმიურ ქარხნებში, მასობრივი განადგურების იარაღის წარმოება, დედამიწის ოზონის ფენის განადგურება და ა.შ. სწორედ ადამიანის საქმიანობა ხდება საფრთხის მთავარი წყარო და კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს კაცობრიობის ცივილიზაციის გადარჩენას.

ეკონომიკური დამოკიდებულების, გაკოტრების, ბუნებრივი და ტექნოგენური საფრთხეების თავიდან აცილების აუცილებლობა მოითხოვს დემოგრაფიული, ტექნოგენური, გარემოსდაცვითი და სხვა ფაქტორების გათვალისწინებას. ჩნდება „უსაფრთხოებათა“ სექტორული დაყოფისა და ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფუნქციის სახელმწიფო და საჯარო დაწესებულებებში განაწილების მისწრაფება.

შედეგად, უსაფრთხოების კონცეფცია მოიცავს თანამედროვე საზოგადოების ცხოვრებისა და საქმიანობის თითქმის ყველა პრობლემას. ფართოდ გამოყენება იღებენ ისეთი სახის საფრთხეების შესახებ, როგორცაა: პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამხედრო, თავდაცვის, ბირთვული, გარემოს დაცვის, სულიერი, დემოგრაფიული, ენერგეტიკული, საკვები, გენეტიკური, ინტელექტუალური, ინფორმაციული, ისტორიული, კონსტიტუციური, კრიმინალური, სასაზღვრო, სამართალდამცავი, ფსიქო-ფიზიოლოგიური, ფინანსური და ა.შ..

საფრთხეების მნიშვნელოვანი რაოდენობა ზოგიერთ მკვლევარსა და პოლიტიკოსს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის სფეროს გაფართოებისაკენ უბიძგებს, ამასთან ზოგიერთი ახალი საფრთხე, სკურპულოზური ანალიზის შედეგად უმადლესი დონის საფრთხის ცალკეული შემადგენელი

აღმოჩნდება ხოლმე ანდა ახალი, უკვე ცნობილი საფრთხის ასაღწერად ახალი (როგორც წესი, უცხოური წარმოშობის) ტერმინოლოგია გამოყენებული.

მეცნიერთა აზრით, საფრთხეების მთელი სპექტრის ადეკვატურად აღწერისთვის აუცილებელია იერარქიულად სტრუქტურირებული კლასიფიკაციის გამოყენება. ყველაზე გავრცელებული მახასიათებელი, რომელიც ყველა საფრთხის ნაკრების ორ კლასად დაყოფის საშუალებას იძლევა, არის ადამიანების ჩართულობა მათ წარმოქმნაში (ე.წ. ადამიანური ფაქტორი).

აქედან გამომდინარე, ყველა საფრთხე შეიძლება დაიყოს **ობიექტურ** - რომელიც ჩამოყალიბებულია ადამიანების მიზანმიმართული საქმიანობიდან დამოუკიდებლად (ამ საფრთხეების გაჩენა ობიექტურად არ არის დამოკიდებული ადამიანის აქტივობაზე) და **სუბიექტურ** - შეგნებულად შექმნილ, ანუ საფრთხეებზე, რომლებიც წარმოიქმნება ადამიანის მოქმედების შედეგად, მაგალითად, ბუნებაზე გაუმართლებელი ზემოქმედება, სადაზვერვო, დივერსიული და ა.შ. საქმიანობები.

ობიექტურ საფრთხეებს ჩვეულებრივ მიაკუთვნებენ, როგორც ბუნებრივ პროცესებს ან მოვლენებს, რომლებიც ხდება ბიოსფეროში და პოტენციურად დესტრუქციულ მოვლენას წარმოადგენს. ობიექტური (ბუნებრივი) საფრთხეები, მათი წარმოშობის მიხედვით, თავის მხრივ, შეიძლება დაიყოს სხვადასხვა ტიპებად, კერძოდ: გეოლოგიური, ჰიდრომეტეოროლოგიური ან ბიოლოგიური.

ბუნებრივი მოვლენები, როგორიცაა წყალდიდობები, მიწისძვრები და ვულკანური ამოფრქვევები, შესაძლოა არც კი იქცეს რეალურ საფრთხედ, მაგალითად, თუ ვულკანი ამოფრქვევა ისეთ რაიონში, სადაც არავინ ცხოვრობს, ეს ამოფრქვევა პოტენციურ ბუნებრივ საფრთხედ რჩება, მაგრამ თუ საფრთხე ემუქრება ვულკანის მახლობლად

მცხოვრებ ადამიანებს, მაშინ ვულკანის ამოფრქვევა სტიქიური უბედურების რეალურ საფრთხედ გვევლინება.

სუბიექტური საფრთხეები, სისტემური მიდგომის თვალსაზრისით, უნდა განიხილებოდეს როგორც თვისებრივი მახასიათებელი, რთული სოციალურ-ეკონომიკური სისტემების განუყოფელი თვისება, რაც საშუალებას გვაძლევს უფრო ზუსტად დავახასიათოთ მათი არსი და კავშირი სისტემის ტრადიციულ მახასიათებლებთან.

სუბიექტური საფრთხეები შეიძლება მივაკუთვნოთ საფრთხეებს, რომლებიც წარმოიქმნება გარკვეული სოციალური ჯგუფების მოქმედებით ან უმოქმედობით და საფრთხეს უქმნის დაცვის ობიექტებს, როგორცაა, მაგალითად, პიროვნება - მისი უფლებები და თავისუფლება; საზოგადოება - მისი მატერიალური და სულიერი ფასეულობები; სახელმწიფო - მისი კონსტიტუციური წყობა, სუვერენიტეტი და ტერიტორიული მთლიანობა.

თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ჩვენს მიერ ზემოთ განხილული საფრთხეების ასეთი კლასიფიკაცია სრულად არ შეესაბამება დღევანდელ რეალობას და ამის მიზეზია:

პირველ რიგში, საფრთხის წარმოშობის ტერიტორიასა და მათ გამოვლინებებს შორის მკაფიო საზღვრის არარსებობის გამო. საერთაშორისო დანაშაული იოლად ლახავს ნებისმიერ საზღვრებს, ხოლო მისი საქმიანობა წმინდა კრიმინალური ხასიათისაა, რომელიც მიმართულია ინდივიდის წინააღმდეგ და ქმნის საფრთხეს შიდა უსაფრთხოებისთვის;

მეორე - გარე და შიდა საფრთხეების შემქმნელ ობიექტებს შორის ურთიერთკავშირის არსებობა. სხვა სახელმწიფოების სპეცსამსახურების და საერთაშორისო ტერორისტული ორგანიზაციების დივერსიული საქმიანობა, როგორც წესი, ხორციელდება საზოგადოებრივი გაერთიანებებისა და ორგანიზაციების საქმიანობის სახით,

რომლებიც ხელს უწყობენ ნაციონალიზმის, პოლიტიკური და რელიგიური ექსტრემიზმის, ეთნოსეპარატივიზმის გაძლიერებას, რაც ქმნის პირობებს შიდა კონფლიქტების წარმოშობისთვის;

მესამე, სოციალურ-ეკონომიკური დამაბულობის ზრდისა და ქვეყნის შიგნით არსებულ მედიაში უცხოური ცხოვრების წესის აქტიური პოპულარიზაციის გამო, რამაც თავად დაცვის ობიექტებს შორის სასიცოცხლო ინტერესების გაგებაში სრული კონსენსუსის არარსებობა განაპირობა.

საზოგადოების პოლარიზაცია, საზოგადოებასთან ურთიერთობის კრიმინალიზაცია დეზორიენტაციას ახდენს მოსახლეობის ნაწილზე, რაც იწვევს ტერორიზმის მასშტაბების ზრდას და ეთნიკური კონფლიქტების გამწვავებას.

ბევრი პოლიტოლოგი და ანალიტიკოსი მიდრეკილია საფრთხის ბუნების ცვლილება დაუკავშიროს გლობალური მსოფლიო განვითარების კურსს, რომელიც ხასიათდება მიმდინარე სამეცნიერო და ტექნოლოგიური რევოლუციით, რომელიც აღწევს ადამიანის ცხოვრების ყველა სფეროში; გლობალური საინფორმაციო საზოგადოების ჩამოყალიბებასთან და მსოფლიო ეკონომიკის ტრანსნაციონალური ბუნებასთან და, როგორც წესი, ეკონომიკურ ურთიერთდამოკიდებულებასთან.

გლობალიზაციის უარყოფითი შედეგს შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია ტრანსნაციონალური საფრთხეები, რომელთა შორის პოლიტოლოგები შემდეგ საფრთხეებს ასახელებენ:

ეკონომიკური - მზარდი უთანასწორობა სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში მდიდარ და ღარიბ ქვეყნებს შორის, ფინანსების ვირტუალიზაცია, სპეკულაციური კაპიტალის წილის ზრდა გლობალურ ფინანსურ ნაკადებში;

ეკოლოგიური - ბუნებრივი რესურსების ამოწურვა, გარემოს დაბინძურება, სათ-

ბურის ეფექტი და გლობალური დათბობა, ტყეების განადგურება, ტერიტორიების გაუდაბნობა დაწყება და ზღვის დონის აწევა;

დემოგრაფიული - მოსახლეობის უკონტროლო ზრდა, არალეგალური მიგრაცია, გადაჭარბებული დემოგრაფიული ზეწოლა ბუნებრივ გარემოზე;

ინფორმაციული - ინფორმაციის ნაკადებზე ეფექტური კონტროლის არარსებობა, გლობალური მასშტაბით საზოგადოებრივი ცნობიერების მასობრივი მანიპულირების შესაძლებლობა, გეოპოლიტიკური სივრცის ვირტუალიზაცია, საინფორმაციო ქსელების და კონტროლის სისტემების დაუცველობა არაავტორიზებული წვდომისგან;

ანთროპოლოგიური - ეპიდემიების მასიური გავრცელება, კაცობრიობის გენეტიკური კოდის ცვლილებები;

ბუნებრივი და ტექნოგენური - სტიქიური და ტექნოგენური კატასტროფების რაოდენობის ზრდა დიდი რაოდენობით მსხვერპლით და ნგრევით;

კრიმინალური - ორგანიზებული საერთაშორისო კრიმინალური ჯგუფების, ნარკოტრაფიკისა და კონტრაბანდის გავლენის ფორმირება და ზრდა;

საერთაშორისო პოლიტიკური - სახელმწიფოს როლის შესუსტება საერთაშორისო ურთიერთობებში, საერთაშორისო სამართლის სისტემის ეროზია, საერთაშორისო ორგანიზაციების (გაერო, ეუთო და სხვ.) გავლენის შემცირება მსოფლიო პროცესებზე, საერთაშორისო ტერორიზმის გეოპოლიტიკური დაპირისპირების დამოუკიდებელ სუბიექტად ტრანსფორმირება და სხვ. [6. 67-68].

ღია წყაროებში „ტრანსნაციონალური საფრთხის“ ცნებას არ აქვს მკაფიო განმარტება. თავად ტერმინს „ტრანსნაციონალური“ არ მიუღია სათანადო ინტერპრეტაცია სამეცნიერო ლიტერატურაში. ეტიმოლოგიურად, ამ სიტყვას აქვს ლათინური ფესვენი: ტრანს - „გადაღმა, მიღმა“, ერი - „ტომი,

ეროვნება, ხალხი“. ამრიგად, ტერმინი შეიძლება ითარგმნოს, როგორც „საერთაშორისო“. თუმცა, ეს ვარიანტი არ ასახავს სიტყვის მნიშვნელობის სრულ სიღრმეს. ასე რომ, ფილოსოფიურ ლექსიკონში ტერმინი ასე განიმარტება: ტრანსნაციონალური - ეროვნულ საზღვრებს გაცდენილი, ეჭვქვეშ აყენებს ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტის პრინციპს [7].

იურიდიულ ლექსიკონში კი ტრანსნაციონალურ კორპორაციები განსაზღვრულია შემდეგნაირად: კერძო, საჯარო ან შერეული საწარმოები, რომლებიც დამოუკიდებელი არიან წარმოშობის ქვეყნისაგან და აქვთ სტრუქტურები ორ ან მეტ ქვეყანაში, რომლებიც ფუნქციონირებენ გადაწყვეტილების მიღების სისტემის შესაბამისად, რაც მათ თანმიმდევრული პოლიტიკისა და საერთო სტრატეგიის გატარების საშუალებას აძლევს.

აქ ყველაზე მთავარი ის არის, რომ ტრანსნაციონალურობა საშუალებას გვაძლევს ვისაუბროთ ამ ფენომენის დამოუკიდებლობაზე წარმოშობის ქვეყნისაგან და მის უნარზე ერთდროულად მოახდინოს გავლენა რამდენიმე სახელმწიფოზე.

ყოველივე ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია შემოგთავაზოთ ტრანსნაციონალური საფრთხეების შემდეგი განმარტება: ეს არის ობიექტური და სუბიექტური ხასიათის პირობებისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომელიც ქმნის საფრთხის ყველაზე სპეციფიკურ და უშუალო ფორმას ინდივიდის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ინტერესებისთვის, რომელიც არ შეიცავს ლეგიტიმური გეოპოლიტიკური სუბიექტების მხრიდან მტრულ ზრახვებს კონკრეტული ობიექტის, არამედ მიმართულია მთელი კაცობრიობის წინააღმდეგ.

შემოთავაზებული განმარტებიდან გამომდინარე, აუცილებელია აღინიშნოს ტრანსნაციონალური საფრთხეებისთვის დამახასიათებელი სამი ასპექტის არსებობა:

პირველი - ტრანსნაციონალური საფრთხეები შეიძლება იყოს როგორც ობიექტური, ასევე სუბიექტური;

მეორე - ტრანსნაციონალური საფრთხეები არის ფაქტორები, რომლებიც პოტენციურად სახიფათოა საერთაშორისო ურთიერთობების აქტორების ეროვნული უსაფრთხოებისთვის და რომლებიც დამოუკიდებელი არიან წარმოშობის ქვეყნისაგან და ერთდროულად რამდენიმე სახელმწიფოზე გავლენის მოხდენის უნარი გააჩნიათ;

მესამე - სუბიექტური ხასიათის ტრანსნაციონალური საფრთხეები არ მომდინარეობს რომელიმე კონკრეტული სახელმწიფოს ან სახელმწიფოთა ჯგუფის ოფიციალური პოზიციიდან, ამასთან, თავად საფრთხის წყარო შეიძლება მდებარეობდეს ტერიტორიაზე და სარგებლობდეს ამ სახელმწიფოების მთავრობების ფარული მფარველობით ან იყოს უკანონო პოზიციაზე.

საფრთხის წარმოშობის ბუნებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია განასხვავოთ შემდეგი ორი სახის წყარო: სუბიექტური და ობიექტური.

პირველ ტიპს მიეკუთვნება: ტრანსნაციონალური კორპორაციები, რომლებიც აგროვებენ რამდენიმე ქვეყნის საწარმოო და ფინანსური სექტორის რესურსებს, რომლებსაც შეუძლიათ საფრთხე შეუქმნან ეკონომიკურ, ტექნოლოგიურ და გარემოსდაცვით უსაფრთხოებას; ასევე საერთაშორისო და ეროვნული კრიმინალური საზოგადოებები, საიდუმლო საზოგადოებები, რელიგიური ფანატიკოსთა ასოციაციები, რომელთა საქმიანობა გაეროს მიერ არის კლასიფიცირებული, როგორც ტრანსნაციონალური დანაშაული.

მეორე ტიპის წყაროები მოიცავს ბუნებრივ მოვლენებს და ადამიანის მიერ წარმოქმნილ ფაქტორებს, რომლებიც გამოწვეულია ბუნებრივ გარემოზე ადამიანის არაპროპორციული ზემოქმედებით.

საერთაშორისო გარემოსდაცვითი ორგანიზაციების მასალების ანალიზი, ისევე როგორც სამოქალაქო თავდაცვის, საგანგებო სიტუაციების და კატასტროფების მართვის სამინისტროს დასკვნები და რეკომენდაციები, საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ ბუნებრივი საფრთხეების უმეტესობა ტრანსნაციონალური ხასიათისაა, ანუ ტრანსნაციონალური საფრთხეების არსებობა ან არარსებობა ობიექტურ კლასს მიეკუთვნება და განისაზღვრება იმ რეგიონების ფიზიკური და გეოგრაფიული პირობებით, რომლებშიც განლაგებულია ეროვნული სახელმწიფო-ტერიტორიული წარმონაქმნები.

საფრთხეების გამომწვევი მიზეზების შესწავლა და მათი რეალური საფრთხის კლასიფიკაციაში გადასვლის ალბათობის დადგენა ცოდნის შესაბამისი დარგის სპეციალისტების კვლევის შინაარსს წარმოადგენს.

ამრიგად, საფრთხეების მთელი სპექტრის ადეკვატური აღწერისთვის შემოთავაზებულია იერარქიულად სტრუქტურირებული კლასიფიკაციის გამოყენება, ხოლო საფრთხეების კლასიფიკაციის ყველაზე გავრცელებული მახასიათებელია ადამიანის ფაქტორი.

საფრთხეების ასეთი კლასიფიკაცია საშუალებას გვაძლევს საფრთხეები დავყოთ კლასებად: ობიექტური - ბუნებრივი და სუბიექტური, რომლებიც წარმოიქმნება ადამიანის საქმიანობის შედეგად. კლასების შემდგომი დიფერენცირება ქვეკლასებად, რომელიც დაფუძნებულია განზოგადებული მახასიათებლების მქონე საფრთხეების ნაკრების არჩევაზე, საშუალებას გვაძლევს შევქმნათ იერარქიული სტრუქტურა, რომელშიც შეგვიძლიათ ვიპოვოთ ადგილი ყველა უკვე ცნობილი და ახალი საფრთხისთვის.

მშვიდობისა და უსაფრთხოების ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული საფრთხეა ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულები, რომლებიც, მიუხედავად იმისა, რომ ჩადენილია ეროვნულ ტერიტორიაზე, სცილდება ეროვნულ საზღვრებს და გავლენას ახდენს არაერთ რეგიონზე და, საბოლოოდ, მთელ საერთაშორისო საზოგადოებაზე. ეს არის მზარდი პრობლემა კანონის უზენაესობისა და ადამიანის უფლებების დაცვის სფეროში, რაც მშვიდობასა და უსაფრთხოებასთან მათ მჭიდრო კავშირზე მეტყველებს.

მაშასადამე, ტრანსნაციონალური საფრთხის კონცეფცია შემდეგნაირად გამოიყურება:

➤ ფუნდამენტური ცვლილებები საერთაშორისო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სფეროში;

➤ საერთაშორისო უსაფრთხოება აღარ განიხილება მხოლოდ სამხედრო-პოლიტიკურ კატეგორიებში;

➤ დღის წესრიგის ფორმირება ამ სფეროში ასოცირდება ტრანსნაციონალური უსაფრთხოების ახალი საფრთხის გაჩენასთან როგორც საერთაშორისო, ისე რეგიონულ დონეზე;

➤ ტრანსნაციონალური საფრთხე არის ობიექტური და სუბიექტური ხასიათის პირობებისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომელიც ქმნის საფრთხის ყველაზე კონკრეტულ და უშუალო ფორმას ინდივიდის, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ინტერესებისთვის, რომლებსაც არ გააჩნიათ მტრული ზრახვები ლეგიტიმური გეოპოლიტიკური სუბიექტების მხრიდან და მიმართულია არა კონკრეტული ობიექტის, არამედ მთელი კაცობრიობის წინააღმდეგ.

NINO KOBAKHIDZE

**THE ESSENCE OF TRANSNATIONAL THREAT AND
ITS THEORETICAL-CONCEPTUAL PERCEPTION**

Summary

The geopolitical situation in the modern world is characterized by strong tension caused by acute historical, economic, political and social contradictions. The current difficult political situation has a strong influence on the foreign and domestic policies of the countries. Each state tries to protect its interests and the safety and independence of its population. To achieve these goals, governments formulate a national security strategy for the security of the state. However, the national security strategy adopted by one state may lead to a conflict with another state's strategy. The reason for this may be that the strategies of these countries may affect or conflict with the interests of the other party. Any country can find itself in this situation. Therefore, international organizations are an effective mechanism for fighting international threats, which, in turn, regulate the levels of impact on the security of other countries while taking care of their own security.

The research topic of the present article is the understanding of the essence of the transnational threats facing international organizations and the analysis of the modern mechanisms of combating them.

Keywords: transnational threats, security, peace, contemporary political events, international organizations.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Воркунова О. Угрозы и вызовы миропорядку на пороге третьего тысячелетия. М.: МГУ, 2005. გვ. 7.
2. Волков Я.В. Геополитика и безопасность в современном мире. М.: Воен. ун-т, 2000. გვ. 167.
3. Globalization in Asia: Getting the Breeze Without the Bugs: report from the Conference. Honolulu; Hawaii, 1999. გვ. 2-3.
4. Бельков О.А. Понятийно-категориальный аппарат концепции национальной безопасности // Безопасность. 1994. № 3.
5. The National Security of the United States of America. Washington, 2006. 127 p.
6. Волков Я.В. Субъективизация международного терроризма в системе современного геополитического противоборства. // Современный терроризм: теория и практика: сб. статей. М.: Воен. ун-т, 2002. გვ. 67-68.
7. Современный философский словарь. СПб.: Академический проект, 2004.